

SLOVENE NIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za vse leto 60 Din.
 Posamezne številke 1.50 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 27. julija 1934

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
 Poštočkovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani

Ob dvajsetletnici . . .

Državnopravno smo bili Slovenci vedno odvisni od svojih sosedov. Nikoli nismo imeli države, ki bi v njej bil združen ves naš narod kot večinski državni narod. Absolutizem v kakršnikoli obliki je naše narodne sile zaslužjeval, tem bujneje in svobodnejše pa se je razvijalo slovstvo, ki je bilo ognjišče vseh naših stremeljenj. Demokratizem in parlamentarno življenje sta ojeklenila narodno življenjskost in odporno moč, ne da bi zmanjšala udarno silo narodnih nasprotnikov. Leto 1848 je rodilo zahtevo zedinjenja Slovencev v eno državno telo, ki ni nikoli izginila s slovenskega narodnega programa. V tej točki je bil obsežen imanentno tudi ves gospodarski, socialni in kulturni program.

Po vsem tem je jasno, da se je naraščajoča narodna zavest morala usmeriti v tak državni okvir, ki je dajal največ možnosti, da se uresničijo narodna stremeljenja. Z aneksijo Bosne in Hercegovine je trilateralna zamisel zedinjenja vseh avstro-ogrskih Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki bi v njej bila Slovenija svojebiten sestavni del, potisnila v ospredje južnoslovansko vprašanje. Leta 1909 se je tako zvala tivolska resolucija Jugosl. soc. dem. stranke javno izrazila v zmislu tega gibanja. Njej je leta 1912 sledila Vseslovenska ljudska stranka z javnim zborovanjem in končno l. 1913 tudi izvršni odbor Narodno-napredne stranke. Balkanska vojna je to misel zedinjenja še podkrepila. Ker je pa podonavška monarhija napravila iz Bosne in Hercegovine, ki naj bi okrepila število in politično moč avstro-ogrskih južnih Slovanov, corpus separatum zaradi zavisti Madžarov in Nemcev, se je južnoslovansko vprašanje glede na to zavist in po velesrbski propagandi, ki trilateralizmu ni bila naklonjena, premaknilo iz prvotnega okvira.

Medtem ko bi se trilateralizem južnoslovansko vprašanje dalo rešiti tudi brez vojne, četudi po daljših razvojnih razdobjih, se je vprašanje Velike Srbije moglo rešiti samo v zvezi z velikimi logotiki in z orožjem. Zakaj uresničenje Jugoslavije mimo Srbije bi pomenjalo zanik samosvoje državne samostalnosti te slednje. To trenje med trilateralizem južnoslovansko in velesrbsko mislijo je na spomin-

ski dan kosovskega pogina srednjeveškega srbskega carstva vznemirilo svetovni požar, da se v njem dokončno reši tudi usoda južnih Slovanov

Glede na ta dejstva dan 28. julij 1914 Slovencev idejno ni presenetil. Slovenski narodni program se je mogel namreč uresničiti samo v taki idejni zamisli državne skupnosti, ki bi slovenstvo politično, narodno, gospodarsko in kulturno branila in krepila. Tako državno tvorbo smo Slovenci zavedno pospeševali s širjenjem in poglobljanjem južnoslovanske misli že pred vojno. To misel smo razvijali na način, ki bi ustrezal obema državno-pravnima stališčema Srbov in Hrvatov, ker bi se ob njima najsvobodnejše uveljavilo tudi slovensko stališče. Seveda bi ob tej zamisli ne smelo biti prostora za ekskluzivistične in hegemonistične želje in stremeljenja.

S to jasno koncepcijo južnoslovanske misli je bil preširjen sleherni Slovenec že pred vojno. Seveda je tudi v tem vprašanju, kakor v vsakem drugem, odločevalo na dokončno opredelitev — zaupanje. Takratna mladina se obenj ni spotikala; preizkušeni pravega bratovstva je bilo dotlej vse premalo. Samozavest slovenstva je naraščala z vsakim dnevom vojne, in le malo je bilo takih, ki bi iz nezaupanja v odrešitev slovenstva po nastajajoči južnoslovanski državi, ker bi je ne mogli doumeti v slovenskem zmislu, vzkliznili: »Graecum est, non legitur!«

Napoved vojne je zatekla Slovence v trdnem idejnem oklepu tudi spričo nevarnosti zmage nem-

škega orožja. Vprav ta možnost je Slovencev tesneje približevala usodi Hrvatov in Srbov. Usodi slovenskega ozemlja se ni smelo sklepati ločeno. Odtod tudi vsa velika odporna sila vsega slovenskega naroda, ki je vse stranke na Slovenskem prešinila z enotno mislijo zedinjene Slovenije v zedinjeni Jugoslaviji. Nemškutarstvo kot sporeden nenaroden pojav je razpadlo samoposebi, kakor razpadajo vse umetno po upravnem aparatu vcepjene nenarodne tvorbe.

Resnejši in globokeje misleči ljudje med nami so utihnili. Otopeli so in stoje ob zidu. Brez žrtve ni boljšega življenja, brez trpljenja ni odrešenja. Kdor odpre oči in jasno in brez strahu pogleda v življenje občestva, v katero spada sam, se bo zavedel in se mu bo zbudila vest in zavest dolžnosti — če ni moralno pokvarjen in ni koristolovec, ne smrdljiva cunjica, ki jo vlačijo veter po cestnem blatu; ne bo imel gobeždal za preroke in ne žlobudranja puhloglavcev za razodetje.

Vsako vino v svoj sod z nezabito veho, da ne popokajo obroči skupne kleti! In pameten kletar bo vesel vsake kapljice tega božjega daru, če ga bo pustil takega, kakršnega je Bog dal in narava zorila.

Narodni socialisti za današnji družabni red

»V teh težkih in usodnih časih nima nihče pravice, da se na amaterski in diletantski način bavi s politiko...« »Borba« št. 28.

Slovenci nimamo humorističnega lista. Nič hudega, za zabavo skrbe dovolj razni naši nacionalistični listi s svojimi logičnimi in miselnimi akrobacijami.

V svoji 28. številki je priobčila »Borba« polemičen članek, kjer pravi, da »kot objektivni opazovalec zunanjih dogodkov ne more mirno prenašati take dvojne morale«, s kakršno presoja »Slovenec« dogodke in razmere v Nemčiji in dogodke in razmere drugod. Pa ne misli pri tem morda na Avstrijo, ampak na komunistične nemire v Holandiji in na

Prva opomba

(Predgovor prihodnjemu spisu »Zakon resnice«.)
(Konec.)

III. Skrivnost semena in duše.

(Seme je raketa, rast počasna, prilagodna eksplozija. Napredujoč in nazadujoč razvoj. Genotip je zgoščena, fenotip razpršena energija. Človeški genotip eksplodira v obeh fenotipih duše in duha. Telesno biološki fenotip duše je dedno ustaljen, fenotip duha izoblikuje šele vzgoja po rojstvu. Nepričakovana rešitev Aristotelovega problema oblike.)

V kaki obliki se skriva rastlina (n. pr. lipa) v drobnem semenu? Ali vsebuje seme le neskončno pomanjšano podobo lipe, ki se z rastjo le v vseh delih in na vse strani širi in veča? In tu nam podaja biološka znanost nepričakovan, nasproten odgovor. V lipinemu semenu ni pomanjšane lipe, marveč nekaj drugega, kar ni gotovi, dorasli lipi prav nič podobno, a zelo podobno — raketi. Raketa je napolnjena samo z zrnci smodnika in drugih razstrelivnih snovi. Ko pa v zraku eksplodira, nastanejo iz ukresanih, užganih zrnc čudovite ognjene in pisane barvane podobe. Kje je tu kaka zunanja podobnost med gruščico razstrelivnih zrnc in razvito, ognjeno obliko? V mnogočem pa je odvisna ognjena podoba od tistih snovi, ki napolnjujejo prostor ozračja (kisik, dušik, vodena para, zračni tlak, toplota, svetloba, elektromagnetni valovi itd.). Ko bi zračni prostor napolnjevale drugačne snovi, bi gotovo tudi razstrelivna zrnca kresala in užigala v drugih smereh, jačinah in obsegih, tako da bi nastajale povsem drugačne oblike. Lahko bi se tudi zgodilo, da bi se nekatera zrnca sploh ne užigala, druga preveč, premalo ali v izpremenjeni obliki. Tako bi nastala kljub enaki sestavi

rakete v drugačnem prostoru drugačna oblika. V oblikovanju sodelujeta torej sestava rakete in struktura prostora, zvezani v nerazdeljivo enoto: brez prostora ne bi mogla raketa eksplodirati, brez rakete prostor ne bi mogel izoblikovati podobe. V raketi je zgoščena nekaka eksplozivna energija (sunek, impulz), ki se v eksploziji prilagodi strukturi zunanega prostora in okolja. Različnost oblik je dvojna, izvira ali iz različnosti v sestavi rakete ali iz različnosti prostorne strukture.

Tudi seme je samo živa raketa, sestavljena iz neskončno malih eksplozivnih zrn ali genov. Vsak gen odgovarja nekemu delu cele rastline ali oblike. Rast je samo počasna eksplozija, le počasni se krešejo in užigajo geni ter se po različnosti prostorne strukture združujejo v različne oblike. Ako seme iste rastline zasadiš deloma na visoko planino, deloma v dolino ali v nižavo ob morju, vzrasejo iz enakega semena, pač zaradi različnosti prostorne strukture, tako različne oblike, da ne bi mogli spoznati njih notranje sorodnosti in istega izvora. Le polagoma, po mnogo letih se prilagodi seme novemu okolju z novo obliko ter potrebuje isto dobo za vrnitev v staro obliko, ako ga presadimo nazaj v prvotno okolje. Le mimogrede bodi omenjeno dejstvo napredujočega (progresivnega) in nazadujočega (regresivnega atavizma) razvoja.

Življenjska energija rastline nastopa v dveh oblikah, prvič v potencialni ali v zgoščeni, mirujoči obliki genov, drugič v prostorno razprostrti in v rasti se gibajoči (aktualni, kinetični) obliki. Vsako živo bitje ima torej dvojno bitnost, potencialno v semenu in aktualno v rastoči obliki. Znanost imenuje potencialno bitnost — genotip, aktualno — fenotip. Seme z gruščico spečih genov je genotip, razvita, odrasla oblika rastline je fenotip. Vemo

tudi, da se razvijajo iz enakih genotipov zaradi različnosti prostornega okolja različni fenotipi (oblike), in da je tudi umetno mogoče, vzgajati poljubne oblike fenotipov s primerno izpremembo prostorne polja, kakor to že izza davna izvršuje umetna reja rastlin in živali. V obliki fenotipa se zrcali struktura časa in prostora. Z dolgotrajnim ponavljanjem se genotip nekako navadi eksplozije v obliki gotovega fenotipa, ki postane deden. Utrujen, ustaljen in deden fenotip skuša po zakonu konservativne vztrajnosti ohraniti pridobljeno obliko kljub zunanji izpremembi ter se ji prilagodi le polagoma s premaganjem dednostnega upora. V genotipu semena tekmujejo istočasno dve sili, konservativna dednost in napredna, prilagodna izpremenljivost (variabilnost). Slutimo, da so se vse rastlinske in živalske oblike razvile iz malega, omejenega števila prvotnih genotipov. Njih istost pa je težko zaslediti in spoznati, ker se vsi geni ne obujajo istočasno, celotno in samo v dvosmerni, levodesni simetriji, marveč v časovni zaporednosti, v izbranem, omejenem številu in v večsmerni, navpični ali vodoravni simetriji.

Po rečenem je lahko razumeti, zakaj je genotip semena najprikladnejša podoba nevidne duše. Kdor ima količkaj živahne fantazije, si lahko sam nadalje razpreda podobnost dušeduhovnosti in semenskega genotipa. Glavna razlika med rastlinskim in človeškim genotipom obstoji v dvojnem eksplozivnem sunku, v dvojnem fenotipu. V prvem biološkem sunku ustvari duša telesno obliko in notranje organe s čustvi in nagoni, v drugem sunku duha se razvije razum. Prvi sunek telesnega fenotipa postane deden in enak za vse ljudi, kar je razvidno iz telesne podobnosti in iz enakih telesno bioloških potreb. Drugi sunek duha pa še

Rusijo. Pravi, da daje »Slovenec« boljševikom potu. Mnenja smo sicer, da dela s tem očitkom »Slovenec« krivico, a »Borba« hoče pač na vsak način prekositi vse protiboljševiške liste v objektivnem presojanju ruskih razmer, in računati moramo, da bo prihodnjič s čisto objektivnim navdušenjem pozdravljala misel, da se nemški in japonski imperialisti združijo in skupno rešijo slovanski ruski narod delavske diktature in jo zamenjajo s tujo fašistično-kapitalistično.

»Borba« seveda po pravici odklanja očitke filofašizma, ker ne brani izrecno nemškega narodnega socializma, ampak ji je samo za objektivno resnico. Ni pač mogla do zdaj pri najboljši volji najti v hitlerizmu nobene sence in »kakor je s človeškega stališča obžalovati vsako žrtev, prav tako je tudi res, da so v Nemčiji padli kot žrtve le tisti, ki jih je v smrt tiral njihov lastni politični fanatizem.«* Zato je zgražanje sveta nad krvavimi dogodki hinavsko. Ubijati političnega fanatika, četudi brez sodnega postopka, ne more biti nič nemoralnega — vsaj ne za fašistično državo. Med našimi fašisti seveda ni nobenega političnega fanatika, zato se more kaj takega pripetiti samo drugim, ne njim. Kako krotki ljudje so hitlerjevci, o tem naj priča dejstvo, da niso nobenemu cerkvenemu knezu skrivili lasu. Prav gotovo je, da tudi v primeru oborožene protiakcije ali vojaškega vpada tuje države ne bi postopali tako kruto, kakor boljševiški fanatiki, in ne bi vračali milo za drago, kakor boljševiki belogardistom. Po mnenju »Borbe« je menda najslabši nemški nacionalni socialist še vedno boljši človek kot najkrotkejši slovanski boljševik v svojem brezmejnem sovraštvu do kapitalistov.

Širite in naročajte naš tednik!

»Borbo« zelo skrbi usoda Holandije, kjer slabotna demokratična vlada ne more napraviti reda. Holandija ji je sijajen primer, »kaj se more izumiti tam, kjer ima besedo diskutirajoča demokracija s svojim parlamentarizmom in zlorabo svobode«. Uboga Holandija, uboga Anglija, Švedska, Norveška, Češkoslovaška itd.! Kam jih še privede ta nesrečna demokracija! Kakšen red vlada nasprotno v državah z avtoritativnimi vladami, pa bodi diktatura te ali one vrste! Tam ni gospodarske stiske, ni korupcije, tam delavstva ne izžemajo, tam je komunizem zatrt prav v korenini, in so režimi trdni za vse veke! Samo naše sosede pogledimo!

»Borba« pravi, da »nov socialni red ne more biti plod proletarske diktature, niti kapitalistične zarote proti poštenemu delovnemu ljudstvu«. Sploh, čemu toliko govorenja o novem socialnem redu! »Za narodno-socialno mislečega človeka, vdanega ... današnjemu družabnemu redu* je to klanje (namreč v Amsterdamu) najvidnejši memento za bližnjo in poznejšo bodočnost.« Naši narodni socialisti so torej z današnjim družabnim redom načeloma zadovoljni, le nekoliko bi ga bilo treba reformirati na ta način, da se demokracija brezpogojno zatne in se delovnemu ljudstvu odvzame možnost, oziroma breme, da se samo bori za svoje pravice; za to je preslabotno in to naj prepusti diktatorski vladi, ki bo že znala spraviti — kakor zglede kažejo — delavske in kapitalistične koristi in sklad in znala izločiti vpliv mednarodnega kapitala na male države, kakor so ga znali

* Podčrtalo uredništvo.

izločiti veliki fašistični vzorniki. Samo da se demokracija — ta strup iz zahoda — za vsako ceno odpravi, karkoli pride, bo boljše; najlepše seveda bi bilo, če bi naši narodni socialisti dobili vajeti v roke, ko imajo že do podrobnosti izdelan načrt, kako na stari osnovi zgraditi novo družbo. Takrat bi bilo stiske, korupcije in socialnih krivic konec, in tudi pritožb in štrajkov ne bi bilo več, ker ne bi bili dopustni. Mir bi vladal v deželi.

Da, ko bi prazno gobezdanje in fraze rešile svet, ko bi samo navdušenje za lepa gesla, samo deklamiranje o socialni pravičnosti, samo zgražanje nad korupcijo, nad kapitalističnim izžemanjem delovnega ljudstva itd. vrglo svet iz tira! Berite uvodnik v isti številki »Borbe«, ki prinaša pod naslovom: »Do končne in popolno zmage« programatični govor na nekem nacionalističnem kongresu. Besede in patos — nič drugega. Edina beseda, ki nekaj pove, je tista, ki se obrača proti diletantom in konjunkturistom v politiki. Ko bi le bila spregovorjena na pravi naslov!

Kdor danes tako brezpogojno zametuje demo-

kracijo in demokratično misel, ki je bila vodilna misel največjih slovanskih borcev za narodno svobodo, ki je bila hrbtnica sokolskega gibanja, kdor jo blati in smeši, tega prekleta dolžnost je, da postavi na mesto demokratičnega državnega reda drugo realno zamisel in jo vsestransko ideološko podpre. Brez trdne miselne in etične osnove ne bo nihče gradil nove družbe. Politika, ki jo vodi zgolj strast, ki povzdiguje sovraštvo v vodilno načelo in je ne ovira noben moralni pomislek (gl. Pohodov članek: Dolžnost do življenja), ne bo ustvarila novega sveta, novega človeka, ona bo današnje gorje samo še stopnjevala. Zmaga načela »zob za zob« v političnem in javnem življenju more roditi samo eno: da bodo posamezni intelektualno močnejši in amoralni elementi nekritično navdušenje in slepo vero nerazsodne mladine ter nezadovoljstvo množic izrabljali za svoje sebične namene. Naš fašizem do danes ni pokazal niti ene svoje misli, ampak je samo posnemal in sicer slabo posnemal tuje vzore. S svojo dvojno moralno in zmedeno ideologijo ne more nikdar postati resno gibanje.

O barbarskem mrcvarstvu krajevnih imen

Ulična imena Stari trg, Novi trg in Veliki (ne Mestni) trg v Ljubljani so dragoceni spomini na to, da se je stari del našega mesta zavaroval pred nenadnimi napadi sovražnika z obzidjem v treh presledkih, in je tedaj vsak del nosil svoje ime za vse znotraj obzidja ležeče ulice skupaj. Starega trga se doslej ni upal še nihče dotikati. Ime Veliki trg so leta 1876 pokvarili v Mestni trg, kakor da v vsem ostalem mestu ni nobenega trga več. Če bi kazalo kak trg odlikovati na tak način, bi to zaslužil vendar edini Stari trg, ker mu že ime kaže, da je najstarejši trg našega mesta.

Ime Stari trg se v sredo starega mesta še nekako prilega. Ali našim preprostim someščanom ne gre v glavo, kako more viseti takoj na drugem bregu Ljubljanice ime Novi trg, ko imajo vendar vse hiše okoli njega tako starinsko lice. S tega preprostega stališča so gledali na ubogi Novi trg že Nemci, ko so vladali v mestni hiši. Dovolili so si l. 1876 za Slovence skrajno žaljivo dejanje, ko so Novi trg preimenovali v Turjaški trg. S tem so namreč hoteli ovekovečiti v prvi vrsti spomin na A. A. grofa Auersperga, ki je bil ne le kranjsko-nemški pesnik, temveč se je izkazoval v deželnem zboru kranjskem tudi kot najstrupenejši nasprotnik kulturnega napredovanja slovenskega naroda. Nemška objest ni pri tem nič pomislila, da je naravnost presekala izročilo nastanka stare Ljubljane.

Po svetovni vojni je prišla zopet doba, ko je dobil ta trg ime Karla Marksa trg. Ker ga pa vlada ni nikoli potrdila, je ostal nekaj let trg prav za prav brez imena. In le tej okolnosti se moramo zahvaliti, da je moglo biti pred par leti po predloži podpisane in pristanku vseh znanstveno delujočih prijateljev stare Ljubljane vrnjeno trgu njegovo časti vredno staro ime Novi trg.

Težavna, s trnjem je posuta pot restavriranja starih spomenikov. Toda to še ne bi bilo tako hudo, da ne bi bil istočasno mestni občinski svet vršil dela nemoteno dalje prav kakor za igračo. Kadarkoli se zazdi nekemu izmed mestnih svetnikov, mu je treba sprožiti le kratek nav-

dušujoč govor, in hitro je zavrženo v kot zopet kako staro, častljivo ulično ime ter zamenjano z nekim novim (prim. Dunajska — Tyrševa cesta, Škofja — Fügnerjeva ulica).

Zdaj se sliši, da bi hoteli naši čebelarji pod vtiskom stoletnice velikega našega Janše dobiti sredi mesta ime Janšev trg. Janša ima sicer že svojo ulico, vendar čebelarjem se zdi, da je preveč zakotna. Zato so se zmislili na Novi trg, saj ta je po njihovem mnenju prav zaradi tega tako imenovan, da pričaka drugo baje bolj izrazito ime. Vrhu tega je danes na tem trgu sedež nekaj tako slavne Kmetijske družbe, matice vseh osamosvojenih kmetijskih panog.

Mrcvarjenja starih uličnih imen, kakor vidimo, v naši Ljubljani noče biti konec. Če bo šlo to brezglavo početje še dalje svojo pot, bomo kmalu doživeli tudi te-le predloge: Zgornja Šiška naj se prekrsti v Vodnikovo, spodnja v Črnetovo itd. Ko pa bo prišla obletnica zaslužnega kmetijskega organizatorja Gustava Pirca, tedaj bodo isti naši čebelarji enodušno podprli predlog, naj se Janšev trg pred Kmetijsko družbo prekrsti v Pirčev trg.

Tudi je opažati stremljenje, z vso resnostjo zbrisati vse »spomine naše neslavne preteklosti«, z »vso previdnostjo postopoma na strogo poverljiv način in nacijonalizirati med drugim krajevna imena s tujimi osnovami ali koreni.« Po tem receptu bi seveda morali dobiti nova imena tudi za Savo, Muro, Kokro, Krko, Donavo, Uno, Vrbas, Bosno, Drino, Moravo, Vardar, itd., tako, da bodo tudi banovine prejele čisto nova imena. Temprej bo treba tudi preimenovali turška krajevna imena, kakor Kalemegdan, Avalo, Iliđžo, Sarajevo i. dr., pa tudi Logatec, Trojane, Celje, Ptuj, Kranj, Rab, Pag, Split, Vis, Kotor itd. In ker je poslednje raziskovanje naših znanstvenikov dognalo, da tudi Ljubljana v osnovi svojega imena ni slovenska, smemo v kratkem pričakovati ukaz, da se ime Ljubljana vrže med »spomine naše neslavne preteklosti«, zamenja pa naj ga pristno slovansko ime Gradišče.

Če smo narod junakov, ki znajo braniti svojo

ni splošen in dedno fiksiran, marveč se začne razvijati po rojstvu z odločilnim sodelovanjem vzgoje in okolja. Po telesno biološkem fenotipu so si torej ljudje enaki, po duhovnem (intelektualnem) fenotipu pa različni: pod enako telesno krinko se skrivajo različni duhovni obrazi, enaka telesna posoda hrani različno duhovno vsebino.

Tudi v potencialni duši spijo geni v različnih sposobnostih (dejev in nagonov) kakor v raketi. Fenotip duha (razuma) odvisi samo od socialno-prirodnega okolja in vzgoje, od metodično se ponavljajočega kresanja gotovih in izbranih genov. Nekateri geni zaradi nedejavnosti (inaktivacije) oslabe in usahnejo, drugi pa s premočnim ponavljanjem (superaktivacijo) hipertrofirajo in prastejo oslabele veje in nagone. Istotako je odvisno samo od dolgotrajnega in sistematičnega vzgojnega ponavljanja, ali se razvije in ustali v duhovnem fenotipu vsepregledna (sintetična) ali enotočna (analitična) pozornost? Kakor rejci poljubno in umetno izpreminjajo oblike rastlin in živali, tako je dosledna vzgoja tista skrivnostna in vsemogočna sila, ki ustvarja v normalnem človeku poljuben fenotip (obliko) dušeduhovnosti. Družba ima tako strukturo duha, kakršno si hoče sama ustvariti iz enakega genotipa. Evgenika pa nudi sredstva za popravljanje, izboljševanje in ozdravljanje izkvarjenih, patoloških in degeneriranih oblik.

Končno moramo še pripomniti, da je znanstveno spoznanje genotipa in fenotipa zrušilo osnovo Aristotelove filozofije, dvojno notranje počelo teles, tvar in lik (fenotip). Živa tvar se nahaja v potencialnem položaju genotipa, šele zunanje silnice prostora in prostorne strukture ji ustvarijo lik, obliko fenotipa. Stvar in prostor tvorita nerazdeljivo enoto sodelovanja: stvar je eksplozivno jedro sunka (impulzov), ki jih oblikuje zunanje polje, struktura prostora in okolja. Problem oblike

se je premaknil deloma iz notrine teles v zunanost prostora.

Vse skupaj pa ni še nikaka dogmatično dognana resnica, marveč samo podoba (metafora) ali umišljava (fikcija) subjektivne fantazije in dopolnilnega nagona, po spoznavnokritičnem ključu le osebno omejen prispevek sotrudnorazvojni (sorazvojni) bodočnosti.

Dr. Pavel Dvojnjak.

„Osnovi jugoslovenskog nacionalizma“

(Konec.)

2. Načelno zavrača pisatelj kapitalizem, ki mu je zlo ne le za posamezne družbene sloje, ampak tudi za cele narodne skupnosti; kapitalizem škoduje splošnemu ljudskemu napredku. Razločuje pa med nemškim in italijansko-madžarskim kapitalizmom, češ, da prvemu služi nacionalizem za sredstvo, a pri drugih dveh je narobe kapitalizem sredstvo za dosego določenih narodnih namenov.

To razločevanje je samovoljno, zlasti ko označuje pisatelj sam italijanski in madžarski kapitalizem kot spremljevalca nemškega kapitalizma, kot sestavni njegov del. Po čem se ločijo ti trije kapitalizmi? Ne po bistvu, ampak samo po količosti: nemški je močnejši, ker je najbolj razvit, a zato nista italijanski in madžarski brez nevarnosti za nas.

Pisatelj pravilno poudarja, da preži italijanski kapitalizem zlasti na našo Dalmacijo kot na bogati trg za izkoriščanje. Vse vodne sile dalmatinskih rek izrabljajo italijanske družbe in tudi mnoge industrije v Dalmaciji so v njih rokah. Z rapsalskim dogovorom (1920. leta) in nettunskimi konvencijami (1925. leta) smo Italiji zagotovili določene pravice v Dalmaciji.

Razmerje kapitalizma do nacionalizma je bilo zgodovinsko v bistvu povsod isto: kakor je predstavljala za fevdalizma zemljiška gospoda »narod« v družbenem in političnem oziru, da sta ostala kmet in meščan zapostavljena, dokler se nista osvobodila in se razvila v »narod«, tako se je za kapitalizma srednja »stan«, t. j. meščanstvo, polgoma polastil vodstva vse družbe in njene politike, da nastopa v imenu »naroda«. Ljudstvu, t. j. veliki večini neodločujočega »naroda«, odpadajo samo drobtinice z bogato obložene mize. Nacionalizem meščanstva (podjetništva, denarstva, trgovstva) se izživlja kapitalistično — povsod enako, razloček je samo v količosti in hitrosti, ker so gospodarske prilike različne (značaj zemlje in ljudstva; bogastvo tal, izvežbanost delavstva, prometne zveze, podnebje itd.). Seveda je res, kar pravi pisatelj, da nacionalizem naroda, kolikor se pravilno izživlja in je pravno osnovan, načelno ni treba, da bi prišel v nasprotje z nacionalizmom drugega naroda enakega izvira in značaja. Toda »pravno osnovan« ni nacionalizem, ki ga izpoveduje kapitalizem in se nanj naslanja; danes morajo priti nacionalizmi raznih narodov v nasprotje med seboj, ko jih vodi kapitalistično načelo brezobzirnega tekmovanja brez načrta za kritje človeških potreb in je gonilna sila pohlepnost po dobičku.

Jurkovićevo presojanje družbenega stanja in razvoja zlasti med Srbi kakor tudi splošno pri nas nalikuje pojmovanju ruskih slovanofilov. Mi naj bi bili nekakšna zelenica sredi kapitalistične pušča-ve. Res je, da nismo tako družbeno razviti kakor zahodnoevropski narodi, ker smo v tem oziru mladi; saj je n. pr. preteklo komaj 100 let od končne notranje osvoboditve Srbov izpod turškega gospodstva, komaj 55 let od popolne srbske neodvisnosti, 20 let od združitve Skopljanskega in 15 let od zedinjenja vseh srbskih zemelj. Ako pri nas (zlasti

narodno posest, nam vendar ni treba oponašati v takšnih malenkostih Italijane. Glede Avale moram pripomniti, da se je nekaj imenovala Žrnovnica. Kljub temu Srbi tega lepega srbskega imena ne bodo nikoli hoteli dvigniti k novemu življenju, kakor n. pr. tudi Hitler še ni in ne bo nikoli prekrstil od Slovanov imenovanega Berlina.

Kdo je pa kriv takšnega mrevarjenja v Ljubljani sami? Niče drugi kot mestno načelstvo, ki v svojem tiskovnem referatu kritike dnevnega časopisa nič ne zasleduje, kaj šele, da bi jo prešturdiralo in se ravnalo po njej. Naj opozorim le na podlistek v »Sloveniji« 1932. št. 2. Ali poleg tega je dobila mestna občina l. 1932 o vprašanju uličnih imen obširno in korenito razpravo, podprto z na-

čelnimi in praktičnimi predlogi. Sam g. mestni župan je stvar prebral in odobril v vseh njegovih točkah. Vendar kaj pomaga, ko pa leži med zamenjarjenimi akti mestnega stvabnega urada.

Drugi krivec je Spomeniški urad. Sestavil je pred kratkim dolg seznam vseh mogočih objektov, ki naj bodo zavarovani pred herostratskimi preuredbami, docela pa je prezrl staro poimenovanje mestnih prostorov in ulic. Kar se tiče želje čebelarjev, moram reči, da je izraz ozkosrčnega samoljubja, ki bi ga bila morala omenjena urada zavrniti v prave meje, brž ko se je pojavil v mestni hiši. Zato pa, gospodje na magistratu in v muzeju, prizanašajte nam v bodoče s takšnimi razburjenji. Dr. Jože Rus.

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremljenj, težočih po duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod. Kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

„Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu“ in slovenski jezik

Osrednji urad za zavarovanje delavcev, katere-mu je podrejeno tudi delavsko zavarovanje v Sloveniji, pošilja slovenskim zavarovancem hrvaške odločbe in nakazila invalidnih rent, čeprav ga vzdržujejo tudi slovenski delavci s svojim slovenskim denarjem. Ne samo zato, ker so odločbe »Osrednjega urada za zav. delavcev« za delavce dostikrat zelo važne in je treba, da jih delavci tudi razumejo, ne pa samo, da jih dobe v roke, ima vsak Slovenec tudi pravico, da občuje z njim v slovenskem jeziku vsak urad, ki ima področje na slovenskem ozemlju. Zagrebški »Središnji urad za zavarovanje delavcev« naj si preskrbi za Slovenijo tudi slovensko firmo. Pri nas v Sloveniji naj se imenuje »Osrednji urad za zavarovanje delavcev«, ne pa »Središnji ured«, ker bi sicer marsikdo mislil, da je ta urad le za trg Središče, ne pa za vso Slovenijo. Slovenski delavci in slovenski podjetniki zadosti preveč plačujejo za zagrebški »Osrednji ured« in dobe veliko premalo od njega nazaj, povrhu naj bi pa še pustili zapostavljati svoj materinski jezik! Slovenski zavarovanci imajo popolno pravico, da odklanjajo hrvaške odloke in nakazila zagrebškega »Osrednjega urada za zavarovanje delavcev«, ker je njegova naloga delavsko zavarovanje, ne pa izpodpiranje slovenskega jezika!

Panj je hlod

»Slovenski Čebelar« prinaša v svoji zadnji številki pod tem naslovom sledečo beležko:

»Nedavno je nekdo na Dolenjskem poslal po železnici nekoliko praznih panjev. Ko je dobil v roke dvojni tovrnoga lista, je v svoje nemalo začudenje ugotovil, da so mu tovrnino zaračunali po tar. postavki za hlode (krelje).

Pošiljatelj je prosil pojasnila, zakaj se je to zgodilo, pa so mu odgovorili, da bi bil moral panje označiti kot košnice, potem bi bili tovrnino zaračunali po nižji tarifi. Ker je pošiljko označil s »panji«, so mu računali po tarifni postavki za »panje« — hlode, kajti tarifa je tiskana v srbohrvaščini, ki pozna le izraz košnice za čebelni panj, izraz panj pa za lesen hlod.

Nič ni pomagalo, da je pošiljatelj dokazoval, da se mu dela krivica in da je uradnikova razlaga besede »panj« popolnoma napačna, hočeš nočeš je moral plačati precej nad 100 dinarjev več tovrnine, nego bi jo bil sicer.

Poudarjamo pa, da te neslane šale ni zakrivil kak srbskohrvaški uradnik, marveč naš človek. Prav žalostno, da se take stvari sploh morejo dogajati.

Dostavljamo, da treba jezikovno prakso naše železniške uprave že kedaj korenito osvetliti in jo

OPAZOVALEC

»Jezik« brez prilastka je (namreč) zelo odmišljen pojem; da dam tej besedi meso in kri, moram povedati: kateri jezik? Kajti človeštvo govori mnogo jezikov, vsak človek je pa samo enemu dolžnik za vse. Drugi jeziki nam morejo biti znani ali neznani, bližji ali tuji, koristni ali nekoristni in utegnejo, po svojem razmerju do nas in po našem razmerju do njih, mnogo ali malo vplivati na nas; jezik, v čigar oblasti je vključeno naše notranje bitje za nazaj in za naprej, tako da se mu brez usodne pohabe ne moremo odtujiti, je pa izmed vseh samo eden: naš podedovani jezik, jezik naše mladosti, jezik dojmov in doživetij vsega našega življenja, jezik naše vsakdanje okolice, sredi katere rastemo, dozorevamo in odmiramo.

Vladimir Levstik v članku Poslanstvo Besede, Zvon št. 2, 1934.

Narodna Odbrana in Boj

V zadnjem »Pohodu« beremo:

»Narodna Odbrana podpira vsakogar, ki hoče delati pozitivno za narod in državo, ona ni niti najmanj ljubosumna in je zato prav iskreno želela, da bi se srečno uveljavile vse one osebe v vodstvu Boja, katerim se ne more odrekati niti nacionalizma niti idealizma.«

»Slovenija« nima namena ustanavljati politično skupino in delati propagando za kak politično-strankarski program — niti odkrito niti prikrito. Njen namen je: z vidika naših dognanih narodnih interesov in prave demokracije ter duhovne strpljivosti motriti naše javno življenje in se boriti proti zlorabi in izdajstvu idealov in načel, ki jih proglašamo kot vodilna in bi nam tudi morali biti vodilna. Kdor je mnenja, da nam je tak vsestransko neodvisen, strankarsko nevtralen list potreben, in kdor želi, da se list zunanje in vsebinsko dvigne, ga vljudno vabimo, da nas gmotno podpre s tem, da postane naš redni naročnik-plačnik.

Gospod minister Pucelj je govoril

Pod naslovom »Kako so bojevniki odžagali Pucelja in Kramerjaca«, pripoveduje »Jutro«

ki jo je povedal sam g. minister Pucelj na shodu JRKD v Ribnici preteklo nedeljo:

»Ko sem 28. marca nesel Nj. Vel. kralju v podpis zakon o pobijanju spolnih bolezni, ki ga skušajo nezreli ljudje smešiti, za kar pa sem dobil od najvišje duhovščine katoliške cerkve zahvalo in priznanje, sem izjavil Nj. Vel. kralju: »Veličanstvo, nekoliko me tare bolezen, na drugi strani pa se mi zdi pametno, da za nekaj časa odložim ministrski položaj in vas prosim, da me razrešite.« Nj. Vel. kralj me je vprašal: »Zakaj?« Saj ni nobenega vzroka, nobenega povoda za to?« Odrvil sem: »Veličanstvo, smatram za dobro in potrebno, da odstopim kot minister, da laže grem med narod, med svoje volilce in se posvetim podrobnemu delu. Če je človek zaposlen 16 ur na dan, ni mogoče posvečati potrebne pozornosti podrobnemu delu. Želim se posvetiti organizaciji stranke, a ne samo to, nego moje prepričanje je, da nisem samo jaz pozvan za ministra socialne politike, nego da je treba tudi drugim omogočiti, da pokažejo svoje sposobnosti, da se ne bo reklo, češ samo za ministrski stolček se drži, za drugo pa se nič ne briga.« Odstopil sem tudi zato, ker sem prepričan, da je potrebno, da pridejo k sodelovanju, aktivnemu, pozitivnemu in ustvarjajočemu za narod in državo tudi tisti, ki danes stoje ob strani. To je resnica o »bojevniškem žaganju« ministrov in nič drugega! Vse drugo je laž in kleveta.«

Zapisati je vredno tudi nekatere zaključke bivšega ministra Pucelja prav na tem shodu:

»Ni vsak, ki kliče: »Živio kralj! Jaz sem za narodno in državno edinstvo!« pravi Jugosloven. Kajti kdor je za kralja, za šest januar, za narodno in državno edinstvo, za veliko in močno Jugoslavijo, ta mora pustiti tudi prejšnje stranke ter lojalno sestiti skupni mizi ter sodelovati s tistimi, katere je kralj določil. Kdor drugače tolmači šest januar, je ali politični bedak, ali pa laže. Kdor ima nekaj drugega v srcu, je hinavec in nepošten. Ko so nas poklicali v Beograd, nismo rekli, s tem nočemo delati, marveč smo storili vse, kar se je od nas zahtevalo, če je bilo v interesu kralja, naroda in domovine. Pripravljeni smo sodelovati tudi s tisto opozicijo, toda ne z ono, ki se dela opozicijo, marveč z ono pravo opozicijo, ki jo vodijo gg. Aca Stanojević, Ljuba Davidović, Mehmed Spaho itd.«

med Srbi) ni bilo in ni tako zelo razvite družbene razčlenitve, kakor na zahodu, da prevladuje kmetstvo kot najbolj vidni sloj, s tem še nikakor ni rečeno, da se v naše družbeno telo ne zajeda črv kapitalizma, ki gloda ne le v industriji, ampak tudi v poljedelstvu. Pisatelj omenja za dokaz svojega družbenega pojmovanja Slobodana Jovanovića spis o Svetozarju Markoviću. Kaj je hotel prav za prav ta znameniti srbski ideolog 70. let? Dvoje: odstranitev uradniške vlade, da pride ljudstvo do samouprave, in gospodarsko osamosvojitve kmeta in rokodelca z zadrugami (kooperacijami) izpod jarma »zelenaštva« (oderuštva) domačih mogočnejšev. Poudarjanje miselnosti in pomembnosti našega kmetstva potrjuje dopolnila, ki ga daje pisatelj s tem, da priznava njegovo brezvestno izkoriščanje. In odpomoč?

Jurković odklanja za kmečki svet vsak socialistični nauk in poudarja izvedbo agrarne reforme. Iz članka pokojnega dr. Janžeta Novaka v »Sodobnosti« (1933., zv. 10.) spoznamo, da je za Slovenijo navečja nevarnost izigranja agrarne reforme na korist tujim veleposestnikom in domačim mešetarjem. V Sloveniji je od 154.000 posestnikov obdelovalne zemlje 102.400 takih, ki imajo manj kot 5 ha, a skoraj tretjina površine slovenske zemlje pripada 203 veleposestvom, ki posedujejo 780.142 ha obdelovalne zemlje, ostalo so gozdovi. Slovenski meščanski politiki so dosegli n. pr. dodelitev razlaščenih gozdov občinam, kjer prevladujejo občinski mogočnejši na škodo malim kmetom in kmečkim delavcem. Veleposestniki se skušajo s poravnanimi izviti izpod agrarne reforme, kar podpirajo današnji župani, občinski odborniki in politiki. Zakon o likvidaciji agrarne reforme se krši: ne le, da izločujejo iz agrarne reforme slovenske veleposestnike gozdov, ampak tudi dovoljujejo tujcem 3000 do 5000 ha, čeprav bi morali

biti pri nas po zakonu razlaščeni gozdovi nad 1000 ha površine.

Pisatelj daje nalogo »jugoslovanskemu nacionalizmu«, da išče in najde nova pota, nove možnosti in oblike navedenega in socialnejšega skupnega življenja. O tem nacionalizmu pove samo toliko, da izključuje vsako službo kakršnemu koli kapitalizmu in da mora prinesiti v človeško družbo slovensko širino in globino, mehko in razumevanje. Kakšen je pa v resnici naš današnji nacionalizem, kakor se nam splošno kaže v raznih oblikah vsakdanjosti? Ali si ne mežika s fašizmom (ki nima prav ničesar »slovenskega« na sebi), ko prezira demokracijo, se navdušuje za »močno roko«, zenačenje in avtoritarnost ter uporablja in zagovarja posilnost kot svoje dokazno sredstvo in nekako življenjsko načelo? Zgledi v Italiji, Nemčiji in Avstriji nas pa obenem uče, da te vrste nacionalizmi ne izključujejo službe kapitalizmu, ampak mu podaljšujejo življenje; saj so bili osnovani v ta namen.

Vprašanje „Slovenske Krajine“

Po nakazanih življenjskih vprašanjih Slovenske Krajine, nazadnje soboške gimnazije, je prišlo v obravnavo končno še vprašanje njenega naziva. »Slovenija« je prinesla prvi članek o tem dne 20. aprila l. l. Obširni spis je na videz znanstveno podprt, ne odrekam mu resnosti, vendar nekatere stvari radi jasnih dejstev niso sprejemljive. 1.) Da znanstveniki »pišejo le o Prekmurju«, temu ugovarja: dr. V. Bohinec na karti Dravske banovine, dr. I. Grafenauer v časopisu za slov. jezik, knjiž. in zgod. v 8. letniku; avtorji Slovenske čitanke za 2. r. (jezikoslovci!); Melikova-Orožnova zgodovina za srednje šole; dalje pisatelj Malešič, ki je prvi uvedel Slovensko Krajino v leposlovje itd.; vsi ti

rabijo izraz »Slovenska Krajina«, ker pač čutijo, da je suho geografsko ime »Prekmurje« brez vonja. — 2.) Pisec pravi, da so Madžari ime »Tótság« iznašli šele v jugoslovanski dobi. Če bi poznal Čsaplovicsa iz 1828, bi opustil tako trditev. — 3.) Pisec naj bi se zamislil prav tam, ko se spominja l. 1926, ko so neki Hrvati proglašali »Prekmurje« za hrvaško pokrajino. Dr. Slavič ne bi mogel zavrniti s frapantnim naslovom »Prebivalci Slovenske Krajine Hrvati?«, če bi ne bilo tega naziva. Sploh pa pisec ni dovolj preiskal zgodovine tega naziva in mu je podtaknil čudno ozadje: kakor da so ga izumili šele 1919. leta duhovniki, ki so zahtevali od Madžarov avtonomno »Slovensko Krajino«!

Vsi s katerimi sem doslej imel priliko govoriti, pa odklanjajo sestavek, ki ga je V. Šk. objavil v »Sloveniji« 29. junija t. l. Kar prav je, da je izšel, tako postane vsaj evidentna nasprotna resnica. 1.) Kdo razume logiko, da lahko vso Slovenijo imenujemo Slovensko Krajino? Saj vzdevek »krajina« pove, da je to s stališča narodnega središča obrobna zemlja: Julijska Krajina, Bela Krajina, Slovenska Krajina. 2.) Najhušja je piščeva trditev, češ, da si je »profesorska glava« izmislila nemože oblike »slovenjekrajinski« in »Slovenski krajinci!« Pozivam ga, naj navede kak tak javen citat!! 3.) Strinjam se, da »Bog ne daj, da bi se Slovenci delili v Slovence tostran Mure in onstran nje« — prav zato se izogibamo »Prekmurja« in »Prekmurcev«, ker je v taki rabi res nastala taka delitev — neverjetno, a res! — »Mi Slovenci, vi Prekmurci!« 4.) Naj pisec navede, kje se je 1777. leta rabilo »Prekmurje«! 5.) Povemo pisec, da domačini ne poznajo nobenega izraza za svojo zemljo, namreč ljudstvo. Inteligenca pa je rabila ime »Slovenska okroglina« (kat. pisatelj Mikloš-Küzmič 1780!), pozneje Slovenska krajina (Ivanóci

opozoriti na ustavno zagotovljene pravice našega jezika, ki bi jo moral državni urad bolj kot vsak drugi spoštovati. Ogledali si bomo tiskovine in okrožnice ljubljanske direkcije državnih železnic s tega vidika. Prišli bomo do ugotovitev, ki bodo kaj značilne.

Ob tej priliki pa moramo tudi pibiti, da se naš človek vse premalo poslužuje svojih zakonitih pravic pritožbe in tožbe, ker pač ne mara imeti sitnosti, potov in pisarij. Vendar je dolžnost vsakega našega zavednega človeka, da brani naše pravice, kjerkoli in kakorkoli se da. Naši uradi morajo spoznati, da so tu zaradi ljudstva in ne ljudstvo zaradi njih. Tudi v manjših stvareh ne smemo biti popustljivi. Spomnimo se, kaj so v Avstriji naše občine z dosledno borbo v jezikovnem oziru dosegle. Tudi vojaške oblasti so morale pred zakonom kapitulirati in to pred zadnjo hribovsko občino. Danes je naš jezik državni jezik, in to velja za vsa področja uprave, tudi za železnice in promet. Ako se naš uradnik tega ne zaveda, nimamo pravice obtoževati osrednje uprave. Napravimo prej red doma.

»Slovenija« se zavzema za pravo, čisto demokracijo v javnem življenju, za to, da se v praksi uveljavijo načela, ki se v teoriji proglašajo kot vodilna. Odločno borbo hoče voditi proti vsakemu slepomišljenju v načelnih vprašanjih in proti dvoživkarstvu v narodnem življenju.

Kdo je tudi pri „Boju“

O tem se je sanjalo jugoslovenu, kakor beremo v »Prelomu«:

»Da je prišel v naše kraje velik čarodej, se mi je sanjalo. — — — Pa mi reče čarodej: — — — Glej, udaril bom s svojo čarobno palico trikrat po tem ljubljanskem nebotičniku, ponosu vaše Slovenije, in videl boš: kdor simpatizira z boreci, bo postal bel kot sneg — kdor pa ne, bo postal črn kot Lucifer! In je udaril trikrat... In glej čudo prečudno. Po cesti so hodili skoraj sami belo oblečeni ljudje!! Taki, ki sem jih imel za stooštote nasprotnike „Boja“, ljudje na zelo važnih in visokih položajih.«

Bo že nekaj s tistimi ljudmi na »položajih«, in kar vidi se, kako se zde imenitni »Prelomu«. Le škoda, da se preveč skrivajo, da je treba v »Prelomem« podlistku sanjati o njih. Toda zakaj se skrivajo? Ali imajo kakšne posebne namene pri tem? Sploh, tisti »položajci! Saj je Boj menda osnovan na demokratični osnovi, in če kaj rabi, rabi sposobnih, izobraženih, požrtvovalnih ljudi, ne pa »položajev«, ki so po navadi vse drugo prej, kot to. Torej kratko in malo: prosimo za imena ljudi s »položajev«. Da bomo vedeli in videli, kam pes taco moli.

Naš list se je rodil iz žive potrebe po glasilu, ki bi preko vseh razlik v miselni in politični usmerjenosti združeval vse rojake v eni veliki veri v lepšo bodočnost in v borbi zanjo. Zato ga podpirajte in mu nabirajte naročnikov.

f. dr.), s čimer so poudarili svoj narodnostni položaj v madžarski državi! Ker so se prebivalci vedno nazivali »Slovenci, Slovence«, je to ime spomin na rabo tega našega praimesna v tej zemlji, medtem ko so ostali Slovenci prevzeli pokrajinska imena.

Danes je ime Slovenska Krajina v publicistiki prevladalo nad nezvočnim »Prekmurje«, ki pred l. 1918 nima zgodovine. Kdor ima za seboj poznanje zgodovine, tisti se lahko upravičeno zavzema za to ali ono obliko. B.

Petelin-Krošl: Pregled občne zgodovine

založila Mohorjeva družba, Mohorjeve knjižnice 67. zvezek.

Končno smo tudi Slovenci dobili svojega »Ploetza«. Prireditelja profesorja Petelin in Krošl sta razdelila zgodovinsko snov tako, da obsega I. del zgodovinski pregled starega veka, II. srednji vek, III. bo obsegal novi vek in IV. najnovejšo dobo po francoski revoluciji. Dosedaj sta izšla I. in II. zvezek, v kratkem bosta izšla še ostala. Pisatelja v kratki in strnjeni, pa vendar pregledni obliki obravnavata politični, gospodarski in kulturni razvoj antičnih narodov, preseljevanje narodov, sveto rimsko cesarstvo, nastop mladih slovanskih narodov, vse boje in trenja, iz katerih so pozneje izšle moderne narodne države. Pri tem pa očrtujeta vzporedno razvoj slovenskega in ostalih jugoslovanskih narodov. Pregled je v prvi vrsti namenjen študirajoči mladini kot pripomoček za hitro ponavljanje, izvrstno bo pa služil tudi drugim izobražencem in kulturnim delavcem, ki rabijo pri svojem delu informativni zgodovinski priročnik. C. F.

Paberki z bojvniških zborovanj

V listu »Slovenija« št. 29 iz leta III., z dne 20. julija 1934. ste na četrti strani, drugi stolpec, natisnili članek z naslovom »Paberki z bojvniških zborovanj«. V smislu petega poglavja zakona o tisku Vas naprošam, da v prihodnji številki tega lista blagovolite natisniti naslednji

popravek:

Ni res, da »je g. Fabjančič napovedal demokratizacijo pravic, seveda z dostavkom „tako zvano“, da ne bi kdo mislil na resnično demokratizacijo«, marveč je res, da sem napovedal demokratizacijo pravic brez gornjega dostavka.

Z odličnim spoštovanjem

Vladislav Fabjančič, l. r.

Torej v tem grmu tiči zajec...

V listu »Slovenija« št. 29 iz leta III., z dne 20. julija 1934. ste na četrti strani, drugi stolpec, natisnili članek z naslovom: »Torej v tem grmu tiči zajec...«. V smislu petega poglavja zakona o tisku Vas naprošam, da v prihodnji številki tega lista blagovolite natisniti naslednji

popravek:

Ni res, da bi »glavni tajnik „Boja“ delegat „Saveza ratnih dobrovoljaca, sreske organizacije u Ljubljani“, g. Vl. Fabjančič te dni govoril tudi na nekem zborovanju v Sarajevu«, marveč je res, da jaz te dni nisem govoril na nobenem zborovanju v Sarajevu, kjer me zadnje čase sploh ni bilo.

Z odličnim spoštovanjem

Vladislav Fabjančič, l. r.

Bojna črta proti fašizmu

Komunisti so doslej odklanjali z malimi izjemami vsaktero sodelovanje z drugimi, tudi socialističnimi delavskimi strankami. V zadnjem času pa je opažati spremembo. Po eni strani je to gotovo vpliv in posledica ruske boljševiške politike, ki mora osredotočevati vse sile na Daljni vzhod in nima časa in volje, tratiti jih v malih praskah, po drugi pa je nemški zglede svarilen dovolj, kam vodi cepčenje protifašističnih strank in struj.

Sredi tega meseca so sklenili francoski socialisti in komunisti, stopiti v eno bojno črto proti fašizmu. Osuplost, ki je šele čez par dni dala fašistom sapa, da »razlagajo« ta čudežni in neverjetni pojav, je najboljši dokaz za silo tega političnega udarca. Videti pa je, da hočejo v boju proti fašizmu tudi drugod stopiti komunisti iz politične osamljenosti. Na Češkem so ponudili zvezo tako češkim in nemškim socialnim demokratom, kakor narodnim socialistom. Mimogrede naj pri tem poudarimo, da so češki narodni socialisti v nasprotju z nemškimi in jugoslovanskimi odločno demokratični in protifašistični.

Češke socialistične stranke so sicer ponudbo za zdaj odklonile. Vendar, misel protifašistične bojne črte je tu. Od misli do uresničitve pri dobri in resni volji ne more biti dolga pot.

Slika iz Gorice

Neki trgovec, ki se je vrnil iz Gorice, nam je pripovedoval:

»V trgovskih zadevah sem se ustavljal par dni v Gorici. V oči mi je padlo že takoj v začetku marsikaj, kar se mi je zdelo čudno. Ko sem sedel v neki znani kavarni, me je presenetil nenadni pojav fašistov, ki so se ustavljali pri nekaterih omizjih in zahtevali od ljudi, da se legitimirajo. Gostje so jim, kot da bi bili nato že pripravljene, takoj s prezirljivim nasmeškom ponudili svoje legitimacije. Ko so fašisti oblastno še nekoliko pogledali po kavarni, so zginili. Moj trgovski tovarš — Italijan, katerega sem vprašal kaj to pomeni, mi je povedal, da so ljudje, od katerih so zahtevali legitimacije, sami Slovenci in da se to ponavlja tudi po parkrat na teden, četudi že vse predobro poznajo. Na ta način iščejo prilike, da bi jih dobili brez legitimacije in bi jim tako napravili marsikako neprijetnost. Vendar pa, je rekel še, so se Slovenci na to že tako navadili, da večkrat takoj, ko pridejo v kavarno položijo identitetno karto za vsak slučaj takoj na mizo. »Istra.«

MALI ZAPISKI

Prepovedana knjiga.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti knjigo »The Struggle« (Borba), ki jo je spisal slovenski ameriški pisatelj Louis Adamič in je izšla v Los Angelesu v Kaliforniji.

Občinske volitve v Trbovljah.

Dne 22. t. m. so bile v Trbovljah občinske volitve. »Nacionalna« lista Miha Korena, nekdanjega komunističnega poslanca, je podlegla z 812 glasovi proti 1575.

Policijski opomin kaplanu v Tolminu.

Preganjanje naše duhovščine se nadaljuje. Najugodnejša vest je, da je dobil g. kaplan v Tolminu policijski opomin zato, ker poučuje otroke verouk v slovenskem jeziku v župnišču. Vsa ta gonja izhaja iz nadškofijskega ordinarijata v Gorici, ki ga upravlja msgr. Sirotti.

Msgr. Sirotti je odpravil iz Ajdovščine župnika Fona in to brez vsakega kanoničnega vzroka.

Sedaj šele izvemo, kako so g. Fona iz Ajdovščine spravili. Neke noči je pridrvel pred župnišče avtomobil s policijskimi uradniki, ki so g. župnika odpeljali v Gerico naravnost na kvesturo. Ker je g. župnik bil bolan, se je v uradu zgrudil, tako da je policijski zdravnik sam odredil, da ga morajo spraviti v posteljo. Toliko pa je bil župnik strd, da je sedaj odšel na novo mesto v Vipolže v Brda, medtem ko je msgr. Sirotti na njegovo mesto v Ajdovščini imenoval duhovnika Fantinija, ki ga je bil sam poklical iz Italije. Msgr. Sirotti ima očividni namen, da vso goriško nadškofijo pofašisti, in oblasti mu grede seveda z vsemi močmi na roko.

»Istra.«

Rdeča zastava v Nabrežini.

Na nekem hrastu ob robu vasi Nabrežine so neznanci v noči 23. do 24. maja izobesili rdečo zastavo, na kateri je bilo s črno barvo z velikimi črkami napisano: »Dol s krvavim fašizmom.« Zastavo so oblasti opazile šele opoldne in so takoj začele iskati storilce, vendar jim to do sedaj še ni uspelo.

»Istra.«

Občinski uradnik odpušen radi slovenske govornice.

Goriška mestna občina ima med svojim uradnim osebjem tudi nekaj belih vran — namreč takih, ki umejo slovenski jezik. Zgodilo se je, da je prišla na mestni urad neka kmečka ženica, ki se je obrnila do službujočega uradnika radi informacij. Ker ni znala ženica niti besedice italijanščine, je bil uradnik prisiljen govoriti z njo v uradu slovensko. S tem se je hudo pregrešil, kajti čez en mesec, t. j. 1. julija je dobil odlok, da je odpušen radi »nezanesljivosti«.

»Istra.«

Neva vzgoja v novi Italiji. — Učiteljica vohunka.

Na šoli v Šembijah poučuje že več let učiteljica, doma nekje iz južne Italije. Pri sebi ima mater, očeta in sestro, vsi se preživljajo z učiteljičino plačo, katera umevno ne zadostuje za štiričlensko družino.

Zato je tej družini poverjena tudi druga naloga in sicer politično nadzorstvo v Šembijah.

V šolo zahaja pogosto polit. komisar iz Ilirske Bistrice ter ima tu nekako pisarno, kolikor jo sploh potrebuje v Šembijah.

Večerni tečaj za italijanščino, ki ga je učiteljica na vse pretege vsiljevala v pretekli jeseni, ni uspel. Nekaj časa je tečaj obiskovalo okoli 15 fantov in deklet. Ko so pa obiskovalci videli, da zapravljajo v tem tečaju samo čas in da ne bodo imeli od njega nobene koristi, so izostali. Kljub povabilu in grožnjam s strani županstva se ni večernega tečaja več nihče udeležil. Učiteljica pa je dobila za svojo »požrtvovalnost«, ki so jo videli menda v njeni nezmožnosti in želji po zaslužku, 800 lir nagrade.

»Istra.«

Kaj je naredil fašizem iz Nemecev.

V »Prager Presse« beremo:

»Profesor londonskega vseučilišča Compton Ricket opisuje v »Times« svoje vtiske od potovanja po Nemčiji. Med drugim piše: »Najmočnejša vtiska, ki sem jih prinesel s potovanja, lahko izrazim z dvema besedama: strah in histerija množic!«

In vse to je naredil fašizem komaj v dobrem letu! Vse kaže, da si Nemci od svojega nacionalizma ne bodo tako kmalu opomogli, pa če že strmoglavijo jutri diktaturo. Tudi za družbene organizme velja zakon: Hitro se gniloba zaje vani, a zdravljenje traja dolgo, in še rado zapuša sledove.

»Slovenija« hoče delati za koncentracijo vseh naših duhovnih, moralnih in političnih sil v borbi za trajne pogoje našega svobodnega življenja kot narod (kot kulturno-zgodovinska individualnost). V tem zmislu bo posebno poudarjalo to, kar vse zavedne rojake drži, ne da bi hotela s tem zanikati diferenciacijo duhov, v kolikor je utemeljena v dejansko obstoječi ločitvi duhovnih, socialnih in gospodarskih interesov. Kdor te težnje odobrava, ga vabimo v krog naših rednih naročnikov.

Urednik in izdajatelj Fran Radešček v Ljubljani.